

5.15 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea ja ohjata aikuisopiskelijaa yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena toimijana. Yhteiskuntaopin opetus antaa perustiedot ja -taidot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä.

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijaa aktiivisena, suvaitsevaisena ja demokraattisena kansalaisena sekä antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta. Opetus perustuu myönteisiin yhteiskuntaeettisiin arvoihin, kuten sosiaaliseen vastuuntuntoon, ihmisoikeuksiin, työn ja yrittäjyyden arvostukseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Perusopetus

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- saa käsityksen yhteiskunnallisen tiedon luonteesta
- oppii hankkimaan ja soveltamaan yhteiskuntaa ja talouselämää käsittelevää informaatiota kriittisesti ja toimimaan aktiivisena vaikuttajana
- oppii tuntemaan julkisia palveluja
- saa valmiuksia työnteon kunnioittamiseen
- oppii yrittäjyyden perusteet ja ymmärtää yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnan hyvinvoinnin tekijänä
- oppii ymmärtämään yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansalaisten elämään
- kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta
- oppii tarkastelemaan ja kehittämään osaamistaan vastuullisena kuluttajana ja yhteiskunnallisena toimijana.

Valinnaiset kurssit

1. Yhteiskuntatiedon perusteet (yh1)

Keskeiset sisällöt

Yksilö yhteisön jäsenenä ja hyvinvointi

- perhe, erityyppiset yhteisöt sekä vähemmistö- ja osakulttuurit
- yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnan jäsenenä, oman valtion kansalaisena, Pohjoismaissa ja EU:ssa
- hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet
- tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi

Vaikuttaminen ja päätöksenteko

- kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa
- demokratia, vaalit ja äänestäminen
- politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja Euroopan unionin tasolla
- media ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Kansalaisen turvallisuus

- oikeusjärjestelmä, yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä oikeudellinen vastuu
- turvallisuuspolitiikka: ulkopoliittika, maanpuolustus

2. Taloustiedon perusteet (yh2)

Keskeiset sisällöt

Taloudenpito

- yksityisen taloudenpidon periaatteet
- työnteke ja yrittäjyys

Kansantalous

- yksilö ja kotitaloudet kuluttajana ja talouden toimijana
- ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys

Talouspolitiikka

- talouden suhdannevaihtelut, työttömyys ja inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityista-louksiin

Julkinen talous

- valtion ja kuntien rooli
- verotus

Koulukohtainen kurssi

3. Johdatus yhteiskuntaopin perusteisiin (yh0)

Kurssilla harjoitellaan suomalaisen yhteiskunnan perusteita. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S.

Tavoitteet

Yhteiskuntaan liittyvän sanaston parantaminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan tutustuminen

Sisällöt

Suomalainen sosiaaliturva ja palvelut, esim. asuminen, kunta, kirjasto, pankki, poliisi sekä työnhaku ja ammatit

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja käyttäminen

Opiskelija

- kykenee tulkitsemaan median välittämiä tietoja, tilastoja ja graafisia esityksiä
- pystyy perustelevaan käsityksiään yhteiskunnallisista asioista
- osaa vertailla yhteiskunnallisen päätöksenteon ja taloudellisten ratkaisujen eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia.

Yhteiskunnallisen tiedon ymmärtäminen

Opiskelija

- ymmärtää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja taloudellisissa ratkaisuissa on olemassa useita vaihtoehtoja
- ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan eettisiä kysymyksiä.

Lukiokoulutus

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- on selvillä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista kansalaisyhteiskunnassa ja osaa myös käyttää niitä
- pystyy hankkimaan ajankohtaista tietoa eri lähteistä sekä arvioimaan kriittisesti verbaalista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- saa edellytyksiä vastuuntuntoisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja suvaitsevan yhteiskuntakäsityksen rakentamiseen.

Arviointi

Yhteiskuntaopin opiskelijan kurssisuorituksen ja koko oppiaineen päätösarvosanan arvioinnissa kiinnitetään huomiota seuraaviin tekijöihin: valtio-opin, yhteiskuntatieteen, oikeustieteen ja taloustieteen keskeisen terminologian tuntemus, kurssikohtaisen tiedollisen aineksen hallinta ja soveltaminen arkipäivän tilanteisiin, keskeisten yhteiskunnallisten prosessien tunnistaminen ja selittäminen, kyky soveltaa saatuja tietoja kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä kykyä lähteiden monipuoliseen käyttöön tiedonhankinnassa ja lähdekriittisiin taitoihin. Kurssin arvosana määräytyy kurssikokeen ja/tai muiden kurssikohtaisesti sovittujen näyttöjen perusteella. Kurssit arvioidaan numeroasteikolla 4–10, paitsi hyväksytty koulukohtainen kurssi YH5 arvioidaan suoritusmerkinnällä S tai numeroasteikolla, opiskelijan valinnan mukaan. **Itsenäisesti suoritetusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.**

Pakollinen kurssi

1. Yhteiskuntatieto (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään ja keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet paikallisesta vaikuttamisesta globaaliin vaikuttamiseen
- omaksuu tasapainoisen ja analyttisen näkökulman yhteiskuntaan
- tuntee hyvinvointiyhteiskunnan perusteet.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys

- Suomen väestörakenne
- hyvinvointivaltion rakentuminen
- hyvinvointivaltion mahdollisuudet

Valta

- valta käsitteenä ja vallankäytön muodot
- poliittiset järjestelmät

Vaikuttaminen

- demokratia ja kansalaisyhteiskunta
- paikallinen vaikuttaminen
- globaali vaikuttaminen
- vaikuttamisen haasteet

Oikeusvaltio ja turvallisuusjärjestelmät

- perusoikeudet
- tuomio- ja järjestysvalta
- turvallisuuspolitiikka ja vaihtuvat uhkakuvat

Sosiaalipolitiikka

- tarkoitus, tehtävä ja muodot

Syventävät kurssit

2. Taloustieto (YH2)

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouselämän toimintaperiaatteita. Se pohjautuu taloustieteisiin. Kurssilla käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kuluttajan, yritysten ja valtioiden näkökulmasta. Kurssilla tutustutaan talouselämään erityyppisten tilastojen ja muiden lähteiden avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kansantalouden keskeisiin perusteisiin, käsitteisiin ja teorioihin
- tutustuu Suomen ja kansainvälisen talouselämän nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin
- saa taitoja tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä ja tarkastelee taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta
- tuntee työn ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisten elinkeinot

- alkutuotanto
- teknologia ja teollistuminen
- palveluyhteiskunta

Taloudellinen toiminta ja yritykset

- talouden peruskäsitteet
- kysyntä, tarjonta ja tasapaino markkinatalouden perusteina
- kilpailu ja sen muodot
- yritystoiminta ja kuluttaja

Talouselämän vaihtelut ja häiriöt

- taloudellinen kasvu
- keynesiläisyys ja monetarismi talouden häiriöiden vaihtoehtoisina ratkaisumalleina

Rahapolitiikka ja rahoitusmarkkinat

- markkinoiden vapautuminen
- rahoitusmarkkinoiden rakenne
- rahapolitiikka ja korko

Julkinen talous ja talouspolitiikka

- verotus ja finanssipolitiikka
- politiikka ja markkinavoimat
- tulopolitiikka

Suomi kansainvälisessä kaupassa

- kansainvälistyvä talous ja Suomi
- globalisaation vaikutuksia

Suomen talouden tulevaisuudennäkymät

- uhkatekijät, mahdollisuudet ja kasvun rajat

3. Kansalaisen lakitieto (YH3)

Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksiaan sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- saa perustiedot Suomen tuomioistuineläytöksestä ja kansalaisen kannalta merkittävistä kansainvälisistä tuomioistuimista
- oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana
- kykenee löytämään ja oppii käyttämään keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- haluaa toimia oikein ja lainmukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- Suomen oikeushistoria
- oikeusjärjestys ja oikeusjärjestelmä
- peruskäsitteet
- oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, takaus ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin

Rikos- ja prosessioikeus

- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4)

Kurssi perehdyttää opiskelijat Euroopan unionin toimintaan, yksittäisen kansalaisen asemaan yhdyntävässä Euroopassa sekä kannustaa osallistumaan ajankohtaiseen Euroopan unionista käytävään keskusteluun.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa monipuolista ja syventävää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta
- oppii toimimaan Euroopan unionin kansalaisena
- tuntee Euroopan yhdyntymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja uhkia
- osaa hankkia Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää Euroopan yhdyntymisen merkityksen oman elämänsä ja Suomen poliittisen järjestelmän kannalta.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen identiteetti

- yhteiset eurooppalaiset arvot
- Euroopan unionin kansalaisuus

Vaikuttaminen ja vallankäyttö Euroopan unionissa

- Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmä
- suomalaiset Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmässä
- erilaiset jäsenet

Euroopan unionin alueelliset vaikutukset

- nuorten opiskelu ja työnteko Euroopan unionissa
- alueitten unioni kansalaisen näkökulmasta

Euroopan unionin haasteet

- Euroopan unionin laajeneminen
- yhteinen turvallisuuspolitiikka
- Euroopan unioni ja globaalit järjestelmät

Koulukohtainen kurssi

5. Yhteiskuntaopin kertauskurssi (YH5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- luo kokonaiskuvan yhteiskuntaopin kursseista 1–4
- kertaa ja syventää oppiaineen sisältöjä ainereaalikoetta varten.

Keskeiset sisällöt

- kurssien 1–4 keskeinen sisältö tiivistettynä
- tutustuminen reaalikysymyksiin ja reaalivastausten harjoittelua
- yhteiskuntaopin preliminäärikoe